نگاه منتقد

■ برای «داستان‌های اوهایو» نوشته دونالد ری پولاک

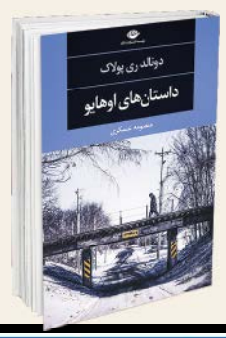
داستان‌هایی به شدت مکان‌مند

دکتر سعیده اسداللهی
منتقد ادبی

سیمون دو بوار، نویسنده و فیلسوف فرانسوی می‌گوید: «ادبیات فعالیتی است که به وسیله انسان‌ها و برای انسان‌ها صورت می‌گیرد تا جهان را بر آنها آشکار کند و این آشکار کردن، خود به منزله عمل است.» حال ادبیات در مواجهه با انسان و جهان پیرامونش چه می‌تواند بکند؟ نویسنده آگاه برای شناخت شخصیت‌های واقعی و ساخت دنیای داستانی‌اش به چه مصالحی نیاز دارد و در کنار فعل نوشتن چه ابزاری به کارش می‌آید؟ آشکار کردن جهان امری است در خور اهمیت که ارتباط میان ادبیات با مقوله خبر را توجیه می‌کند. از آنجا که جهان کلیتی مشخص و معلوم نیست باید برشناخت عینی خود از جهان افزود و آن را به مقیاسی هر چه وسیع‌تر کشف کرد. حال این موقعیت خاص، به رغم وسایل ارتباط جمعی گسترده امروزی، نوعی بی‌خبری و ناآگاهی از جهان را به همه ما تحمیل می‌کند. بنابراین آشکار کردن جهان به معنای آن نیست که کاملا آن را می‌شناسیم بلکه به معنای انعکاس و بیان آن است.

در مجموعه داستان «داستان‌های اوهایو» این انعکاس از مکانی خاص که در واقع وطن پولاک است، با زبان و ساختاری شگفت‌انگیز بیان می‌شود. داستان‌هایی به شدت مکان‌مند که مبین اساسی‌ترین خصوصیت زندگی شخصیت‌ها و معرف رابطه آنها با جهان است. بی‌شک پولاک در صحنه‌پردازی موقعیت‌ها، ایده‌مندی داستان‌ها، زیرلایه‌سازی شخصیت‌ها و متعجب کردن خواننده در پایان‌بندی، غولی یکه‌تاز و نویسنده‌ای نابغه است. جهانی که پولاک برای مخاطبش آشکار می‌کند تاریک و جهنمی است، خانه‌ای که شخصیت‌ها راه فرار موفقی از آن را ندارند اما در عین حال آدم‌ها در این موقعیت جغرافیایی سیاه، سیاه مطلق نیستند. کاراکترها درست سر به بزنگاه، آنجا که خواننده هیچ انتظار رفتار انسانی از آنها ندارد، تغییر رویه داده و بعد دیگری از شخصیت اخلاقی‌شان را به رخ مخاطب می‌کشند. همین امر موجب همدردی و همدلی با آدم‌هایی است که ما در ابتدا قائل به پذیرش رفتارشان نیستیم اما در پایان‌بندی با لذتی شگفت از کشف درونیات‌شان، با شناختی عمیق آنها را باور می‌کنیم. ایده مرکزی داستان‌های پولاک در این مجموعه، خشم، ناامیدی، تنهایی، آرزو و شکست است.

ادبیات داستانی و مسأله‌ای به نام «انتخاب کتاب» در گفت‌وگو با دکتر محسن پرویز

«سیر مطالعاتی» می‌تواند به مطالعه کمک کند

سیر مطالعاتی مسأله مهمی است که به طور هدفمند به آن پرداخته نشده‌است. هر کس به فراخور علاقه و دیدگاه خود کتاب‌هایی معرفی می‌کند و به مطالعه می‌پردازد. در صورتی که سیر مطالعاتی نباید صرفا بر پایه علاقه باشد بلکه باید از یک نظم و نظام نیز برخوردار باشد. به منظور اطلاع بیشتر در مورد سیر مطالعاتی گفت‌وگویی با محسن پرویز، نویسنده، منتقد و عضو هیأت موسس انجمن قلم ترتیب دادیم.

سیر مطالعاتی تا چه اندازه لازم است؟

یکی از نکاتی که می‌تواند به مطالعه افراد کمک کند تبعیت از سیر مطالعاتی است. این‌که بگوییم سیر مطالعاتی لازم است یا خیر را بهتر است جور دیگری طرح کنیم. جذاب‌تر و بهتر است که بپرسیم این افرادی که مطالعه پراکنده دارند به هدف‌شان زودتر می‌رسند و سریع‌تر رشد و تعالی پیدا می‌کنند یا افرادی که یک سیر مطالعاتی مناسب دارند؟ طبیعتا با داشتن سیر مطالعاتی راحت‌تر و بهتر می‌توان به هدف رسید البته مطالعه بدون سیر مطالعاتی بی‌نتیجه نیست چون افرادی هم که مطالعه آزاد داشته باشند به دانش‌شان افزوده می‌شود. وقتی یک عده از متخصصان کتاب‌هایی به ما پیشنهاد می‌دهند مثل این است که راهی را باز کردند و ما به دنبال آنها می‌رویم و حرکت ما راحت‌تر خواهد بود و ما به نتیجه بهتری می‌رسیم تا این‌که بخواهیم خودمان در مسیری نامشخص و سنگلاخ حرکت کنیم. تفاوت داشتن و نداشتن سیر مطالعاتی مثل آموزش دیدن با یا بدون مربی است. مربی به حوزه مورد نظر اشراف دارد و آموزش همراه مربی موثرتر خواهدبود. علاوه بر این تبعیت از سیر مطالعاتی یک نوع صرفه‌جویی در زمان است و سوالات فرد هم بهتر پاسخ داده می‌شود و درکی جامع‌تر از موضوع پیدا خواهدکرد.

شاخصه‌های سیر مطالعاتی مفید کدامند؟

در این زمینه چند نکته پیشنهاد می‌شود که باید مورد توجه قرار گیرد. مسأله اول جامع و مانع بودن است. به عنوان مثال اگر کسی بخواهد در حوزه‌هایی مانند ادبیات، داستان، فلسفه و شعر مطالعه داشته باشد، باید مطالعات به سه بخش مقدماتی، متوسطه و عالی تقسیم شود. به عبارت دیگر باید یک سطح‌بندی در مطالعه انجام شود و به عنوان مثال کسی که هیچ‌گونه آشنایی با مبحث ندارد، از دوره مقدماتی شروع به مطالعه کند. نکته بسیار مهم در سیر مطالعاتی، جامع و مانع بودن است؛ یعنی تمام کتاب‌های حوزه موردنظر باید دیده و بررسی شود و از بین آنها کتاب‌هایی با معیار درست انتخاب کرد. مسأله دیگر این است که باید در نظر گرفت فردی که می‌خواهد از این سیر مطالعاتی استفاده کند سطح بینش، آگاهی و اطلاعاتش در حوزه مورد نظر چقدر است و در چه سطحی قرار دارد؟ این مسأله مهم است چون فرد باید بتواند بعد از سیر مطالعاتی مورد نظر به سطح بالاتری برسد و با دانش بیشتر وارد مرحله بعد شود. مسأله سوم این است که کتاب نامناسب و کم‌فایده لابه‌لای کتاب‌های سیر مطالعاتی نباشد. کتاب‌ها باید درست و متناسب با دانش و بینش مخاطب سطح‌بندی شوند.

چه کسانی می‌توانند سیر مطالعاتی داشته باشند؟

گروه‌هایی داریم که باید سیر مطالعاتی تعیین کنند و این افراد متخصصان آن حوزه محسوب می‌شوند که با مبحث موردنظر آشنا و بر آن مسلط هستند. دسته‌ای هم از این سیر مطالعاتی استفاده می‌کنند. به نظرم سیر مطالعاتی مثل معرفی کتاب به مخاطب است و محدودیتی ندارد. به عنوان مثال اگر کسی کتاب‌هایی در حوزه‌های مختلف خوانده و نقد و بررسی کرده باشد و آنها را به من معرفی کند، مسلما استفاده بیشتری می‌برم تا این‌که بخواهم خودم کتاب‌های بسیاری را تورق کنم و به نتیجه برسم که کدامیک را بخوانم. همه مخاطبان می‌توانند به فراخور حال خود از سیر مطالعاتی بهره‌مند شوند و نمی‌شود محدودیتی در نظر گرفت.

هرکس به فراخور علاقه و دیدگاه خود کتاب‌هایی معرفی می‌کند و به مطالعه می‌پردازد. در صورتی که سیر مطالعاتی نباید صرفا بر پایه علاقه باشد بلکه باید از یک نظم و نظام نیز برخوردار باشد

مخاطبان سیر مطالعاتی در ادبیات داستانی متنوع هستند؟

قطعا پاسخ مثبت است چون ما در حوزه ادبیات داستانی طیف وسیعی از کتاب‌های مناسب داریم که آنها سطح یکسانی ندارند. برخی یک روایت ساده هستند، پیچیدگی ندارند، احساس خوشی در مخاطب برمی‌انگیزند یا نکته مثبتی را القا می‌کنند. توصیه می‌کنیم افراد معمولی و نه حرفه‌ای که از دانش کمتری برخوردارند، آنها را بخوانند. بعضی کتاب‌ها سطح بالاتری دارند و طرح و پرداخت آنها به گونه‌ای است که افراد عادی خیلی کششی به خواندن آنها ندارند و ممکن است حتی برایشان مفید هم نباشد. گاهی داستان‌هایی داریم که به لحاظ کیفی برجسته‌تر هستند و لایه سطحی و پنهان دارند. لایه پنهان را حرفه‌ای‌ها متوجه می‌شوند نه هرکسی و بر این اساس به مخاطبان مختلف توصیه‌های متفاوت می‌شود. اگر رمان ساده و سرراست را به خواننده حرفه‌ای توصیه کنیم، موجب دلزدگی می‌شود. از طرفی اگر اثری پیچیده و فاخر را به کسی که در ابتدای راه قرار دارد یا دنبال تفنن و سرگرمی است، پیشنهاد دهیم، در او دلزدگی و بی‌رغبتی ایجاد می‌شود.

چه نظری در مورد سیرهای مطالعاتی که تاکنون ارائه شده‌است دارید؟

در یک مقطع زمانی برای گروه‌های سنی کودک و نوجوان سیر مطالعاتی تهیه می‌شد و به نظرم کار مفیدی بود. این کار سال‌ها سابقه داشت. از ابتدای انقلاب احساس می‌شد سیر مطالعاتی به افراد کمک می‌کند و مسیر مطالعه را تسهیل می‌کند اما بعدها مسأله کمرنگ شد. اکنون سیر مطالعاتی خیلی در دستور کار نیست و به این موضوع پرداخته نمی‌شود.

خود شما چه سیر مطالعاتی را پیشنهاد می‌دهید؟

مراکزی مانند کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، نهاد کتابخانه‌های عمومی و حتی خانه کتاب و ادبیات ایران که برای جوایزی مثل جایزه جلال و کتاب سال کارشناسان و داوران‌شان کتاب‌های بسیاری مطالعه می‌کنند، بهتر می‌توانند کتاب‌های مناسب را به مخاطبان مختلف معرفی کنند. این مراکز می‌تواند سیر مطالعاتی مناسبی به مخاطبان بدهد، یک دوره زمانی هم برای آن در نظر بگیرد، مجموعه کتاب‌های مناسب را معرفی و پله پله افراد را در حوزه‌های مختلف راهنمایی کند.

شماره تلفن پذیرش
۴۹۱۰۵۰۰۰
امور آگهی‌های روزنامه جام جم

مفقود شده
برگ سبز، خودرو سواری پراید مدل ۱۳۸۴ به شماره انتظامی ایران ۷۱ ـ ۵۴۸ س ۴۳ شماره موتور 01364029 و شماره شاسی S1412284706328 متعلق به آقای سجاد کریمی پور دهکردی مفقود گردیده و از درجه اعتبار ساقط می‌باشد.

پلاک شاسی پلاک بدنه خودرو سواری دوو سی یلو مدل ۱۳۷۹ به رنگ بژ زیتونی متالیک شماره انتظامی ایران ۷۸-۴۲ل۳۷۶ شماره موتور 224869 شماره شاسی IR79165018973 به مالکیت قربانعلی رضائی نیا مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

سند کمپانی سواری پژو PARSXU7 مدل ۱۴۰۰ رنگ سفید روغنی شماره موتور 124K1542922 شماره شاسی NAAN01CE5MK062953 شماره پلاک ۹۳۶ م ۳۸ ایران ۴۶ به نام متین نیک منظر مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.